

dig a Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságának régészei a Vecsés-Csepel II. gázvezeték építéskor találtak ugyancsak szarmata leleteket. Területünk közvetlen közelében 1988-ban pedig Pető Mária tárta fel a soroksári leljárat területén Soroksár 1/b szakasz csomópont lelőhelynévvel egy szarmata település számos objektumát, köztük több félig földbe mélyített házat. Ez megerősíteni látszik az árkok datálását, bár azok mérete messze túlhaladja egy falu védelmi szükségleteit. Ennél pontosabbat csak egy nagyobb felületű és hosszabb ideig tartó kutatás állapíthat meg.

HORVÁTH LÁSZLÓ ANDRÁS

100. Budapest, XXII. Nagytétény, Campona

Ró

2003. július 14-ét követően tovább folytatódott a *Campona* erőd kilencedik évadba lépő ásatása. Az idei kutatásokkal egyrészt, hasonlóképpen az elmúlt időszak feltárásaihoz, a régi ásatási eredmények és azok pontos helyszíneinek azonosítása mellett a közeljövőben kialakítandó Campona Régészeti Park tervezéséhez szükséges adatokat kívántuk tovább bővíteni. Másrészt a helyszínre látogató 19. Nemzetközi Limeskongresszus résztvevőinek ismét feltártuk és láthatóvá tettük a korábbi évek hitelesítő ásatásainak a föld alatt jól megőrződött eredményeit.

Tovább folytattuk az erőd keleti főkapuja, a *porta principalis sinistra* körzetében az előző években megkezdett kutatásokat.

Újabb adatokat nyertünk a *via principalis* és az erőd-falat belülről követő út, a *via sagularis* kereszteződésében levő É-D-i csatornáról, a csatorna alatti 1. útrétegről, valamint az út alatti palánk periódusról.

A *via pratorianak* a *principia* déli oldalához csatlakozó részén, a korábbi ásatások téliésítésének eltávolítása során újabb adatokat nyertünk a Dunához vezető út késő római hasznosításához.

Az elmúlt évek során végzett kutatással kimutathatóvá vált, hogy a *porta principalis sinistra* kétosztatú kapuátjáróval épült meg. Azonban a kapunak az 1970-es évek elején „romkonzervált”, a felszínre felhozott, kibetonozott alaprajza nem felelt meg a hitelesítő ásatások eredményeinek. Mivel a kapu északi tornya középpilléreinek azonosításában az 1828-ban ide épített pince munkálatai során elbontott déli oldala már nem játszhatott szerepet, a még megmaradt déli torony északi oldalfalán levő boltívindító falpillérek maradtak az egyedüli maradványai a két tornyot összekötő, feltételezett kapuháznak. A déli torony hátsó frontján, az észak-nyugati sarkon levő boltívindító falpillér, valamint a kapuházra utaló közép-falpillér hitelesítésére ázott szonda a kapu kereszt irányú tengelyében azonban nem a várt eredménnyel zárult.

Az ÉNy-i és a középső falpillér is teljes mértékben rekonstrukció, amit feltehetőleg 1936-ban a Pulovics féle ásatás lezárásakor, vagy az 1970-es években készítettek

a MNM Adattárában fennmaradt Várostervezési Intézet tervei alapján. A toronyfal alapozása a felső, nagyméretű kvádorsor alatt nagyon rossz megtartású habarcsba, majd alul sárba rakott, amorf kövekből áll. A hátsó fronton levő ÉNy-i, puha mészkőből faragott, kis méretű kváderkövekből összerakott falpillér tetejét újkori téglákkal zárták le, mintegy jelezve, hogy addig „eredeti” római a fal. Azonban a szonda feltárása során kiderült, hogy a kváderkövek nincsenek bekötve az omlékony toronyfalba sem, valamint, hogy a kváderkövek alatt földi és újkori üveg- és kerámiaanyagot találtunk. Ugyanezt a jelenséget észleltük a középső falpillér esetében is. Sajnos a korabeli ásatási beszámolók nem tudósítanak bennünket arról, vajon ez a rekonstrukció egy esetleges falkiszédesen alapszik-e, vagy teljes mértékben hipotetikus. A *porta praetoria* esetében, ahol még nem volt lehetőségünk hitelesítő ásatást végezni, a mai felszínen kibetonozott, kétosztatú, kapuház átjárójú kapu alaprajza jelenik meg előttünk, ahol annak rendje és módja szerint a tornyok oldalán ott vannak a szükséges falpillérek és a középpillérek is. Hogy ez mennyire hipotetikus, ezt ma még – hitelesítő feltárás nélkül – megítélni nem lehet.

A korábbi hitelesítő és a jelenlegi ásatások eredményeinek birtokában egy új típusú kapu képe vázolható fel, ahol nincs kapuház. A kapuház általában fél torony-szélességű, fedett vagy pártázattal a kapuátjáró felett kialakított építmény, amire az örök felmehettek, és ami a két tornyot összekötötte. Ezt az elgondolást támasztja alá egyrészt a hátsó fronton egyedül fennmaradt, viszonylag jó alapozású középpillér megléte, másrészt a kapuzat keresztengelyéből hiányzó középpillér, és az a tény, hogy a kapu előterét a kapuzat keresztengelyéig beérő híddal takart verem védte. Számos jel mutat arra, hogy a Duna-vidéki auxiliaris erődök kapuzatainál megfigyelt úgynevezett „patkó alakú” elfalazások egy részénél hasonló megjelenésű, kapuház nélküli kapuzattal kell számolnunk.

A kapuátjáró mögötti terület feltárása során az elmúlt években fokozatosan, rétegről-rétegre jutottunk le az idei évben a *via principalis* és a *via sagularis* csatlakozási pontján a legalsó útrétegre.

A fentebb jelölt területen három nagy, római anyaggal keletkezett égérszint helyezkedett el. Felülről a 2. réteg feltárása alkalmával egy 20 db összetapadt éremből álló kincslelet is napvilágra került a Valentinianus-dinasztia korára keletkezve azt a pusztulási réteget.

Ebben az évben a 3. réteg bontásával folytattuk a feltárást. A 10–12 cm vastag kavicsos járósínt bontása során elértük a korábbi évek ásatásai alkalmával megismert É-D-i csatorna fedlapját. A csatorna fedlapja 30 cm mélyre van a kavicsos járósínt felületétől. A járósínt alatt vastag faszenes, hamus, humuszos földfeltöltést találtunk, amelyből számos szürke bepecsételt, RESATUS-PACATUS körének fazekasműhelyeihez tartozó táltöredéket hoztunk felszínre. Ez a humuszos, faszenes földfeltöltés az 1. útfelületen létrejövő rétegsor

volt. A 2. útréteg alatt talált É-D-i csatorna fedlapjára az útréteg kavicsos járósintje ráhúzódik, tehát a csatorna építése megelőzte a 2. útszint kialakulását az idejét. A csatorna szintje, ami északi irányba a kapu mögött haladva emelkedik, már vágja az 1. út köves rétegét. Nagy valószínűséggel az 1. útrétegen talált vastag faszenes, humuszos földfeltöltés a vastag faragott kőtömbökből, fenék nélkül létrehozott csatorna építését megelőző földmunka emléke.

Az 1. útréteg feltárása alkalmával az út felületéről gazdag kerámiaanyagot, vas és bőr talpmaradványt, talpszegecskéket tártunk fel. Elbontva a 8–12 cm vastag köves, kavicsos föld alkotta 1. útréteget, alatta 80–120 cm átmérőjű kerek beásásokat, illetve azok maradványát találtuk. Betöltésükben faszenes humuszos föld volt. A beásások feltárása során feltűnt azonban egy körülmény, ami arra mutatott, hogy a déli torony mögött is bontsuk el az 1. útréteg felületét. Sejtésünk beigazolódott, miszerint a 2. sz. első feléből származó leletanyag alapján felételezett, de még objektummal nem alátámasztott építési periódus maradványát sikerült azonosítanunk az 1. útréteg alatti négy beásással. A feltárt beásások, a szabályos négyszögben elhelyezkedő cölöplyukak nagy valószínűséggel az eddig még régészetileg nem dokumentált, de feltételezett camponai palánktábor porta principalis sinistra-jának emlékei.

Az északi torony nyugati oldalán lebontottuk az északi torony nyugati oldalához ívesen kapcsolódó, sárba rakott falat és feltártuk az alatta levő kemencét. A kemence csaknem teljes épségében fennmaradt külső boltívének építési módja a megmaradt leletanyag alapján rekonstruálható.

A kemence előterében és északi oldalán több égett tegulás omlásréteg került elő az íves elfalazáson belül és kívül. A pusztulási rétegek a földbe mélyített ház keleti és déli oldalán meglevő kemény, agyagos járósinten kerültek el bizonyítékául a kapu és közvetlen környezetének késő római hasznosítására. Ezen a területen több, a római tájolási rendszert követő, így a kaputornyokhoz kapcsolódó, agyagfalú helyiséget azonosítottunk az elmúlt évek feltárásai során. A több, egymást követő kemence megléte, a gazdag késő római leletanyag a terület intenzív használatára utal a késő valentinianusi idők után is.

A 2. munkahelyen a korábban újra feltárt és hitelesített területen, az 1999. évi téliesítést távolítottuk el. A kitisztított *via praetoria* felszínének közepén, az út nyugati szegélyén levő oszlopbázis-sortól keletre 210 cm-re, 10–15 cm magasságban kiemelkedő sávban jelentkező út épített szegélyű felülete került napfényre. A nyugati széle gondosan szegélyezett, míg a keleti oldalon az útszegély csak nyomokban volt megfigyelhető. Az oszlopbázis-sor és a szegélyezett, középső út-szegély közötti felület betöltése a taberna tetőzetéről lehullott vastag tegulatörmelékből áll, ami teljesen hiányzik a *via praetoria* beszűkített 245 cm szélességű, középső sávjáról. A tegulatörmelék alatt levő járósintet az amorf kövekből megépített szegélyű beszűkített

útsáv széléig, a „b-d” szektorban sima, apró kavicsos felület alkotja. Az út teljes szélessége a két oldalon levő oszlopbázisokig 6,7 m.

Általánosságban elmondható, hogy a korábbi évek során napvilágra került 4 oszlopbázis két keleti oldali darabja jobb állapotban maradt fenn, mint a két nyugati oldali, ahol a kőkváder felületén még kocsikerék kopatta mély sávokat is megfigyelhettünk.

A régészeti feltárás a XXII. kerület Budafok-Nagytétény Önkormányzata, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Magyar Nemzeti Múzeum anyagai támogatásával valósult meg.

Az ásatáson részt vettek Vindus Melinda és Kalász Nándor tanár asszisztens, Báthori Gábor régész, Györkő Anikó, Kiss Csaba, Biró Csaba, Nagy Tamás, Szabó Lőrinc, Szalay Gábor, Timár Márton, Udvardi Gábor, Zolcsák Attila egyetemi hallgatók, Bogdándy Kornélia ásatási technikus.

KOCSIS LÁSZLÓ

101. Budapest XXII., Nagytétényi út 37–45.

Ø

2003. március 25. és április 18. között végeztünk próbafeltárást az építendő áruháza területén (hrs.: 232002/33; 36). A kutatási felületet a tervezett bevásárlócentrumnak a lebontásra ítélt Nagytétényi Községi Házról délkeletre eső területén jelöltük ki.

A mintegy egy hónapig tartó munkánk során 1580 m² felület átkutatására volt lehetőségünk. Régészeti objektumokat, leleteket nem találtunk. A felszíni kevert, törmelékes, helyenként murvás legújabb kori feltöltés alatt vékony humuszréteg jelentkezett, ez alatt pedig a sárga altalaj volt megfigyelhető 80/90 cm mélységben. Az altalaj alatt 100/120 cm mélységben az Ős-Duna kavicsos folyammedre jelentkezett. A kutatási felület É-i végében valamivel lentebb mutatkozott a sárga altalaj (kb. 100/110 cm-nél), a folyami sóder is ennek megfelelően mélyebben, kb. 140/150 cm-nél jelentkezett.

A kutatási felület déli, illetve nyugati szélén megfigyelt, cikcakk vonalvezetésű árokból szórványos újkori törmelék került elő. Funkciója kérdéses, talán katonai lövészárokként határozható meg.

Az ÉNy-DK-i irányban futó cölöplyuk sor, a benne több helyen megfigyelhető beton alapozás-maradványok miatt egyértelműen újkori konstrukciónak határozható meg, talán egy kerítéshez tartozhatott.

BESZÉDES JÓZSEF

102. Budapest, XXII. Nagytétény, Úttörők útja 11/a – 30.

Ró, Kö

A csatornaépítést megelőző feltárásunk a camponai alátábor *retentura* részén volt a mai Úttörők útja vonalában. A 80 m hosszú, római rétegeket érintő árok 1,5 m szélességű, a feltört útburkolat engedte szabályosság-